

Rezi Elek

Napjaink éghajlatvédelmi csoportjai céljainak és cselekvéseinek erkölcsi értékelése*

Bevezetés

L elkészí és a tanári szolgálatom során egyik központi fontosságú feladatommak tekintetem a teremtett világ védelmének, gondozásának, ápolásának és gyarapításának a tudatosítását. Ezt a feladatot a diákjaimnak is igyekeztem átadni: törekedtem megéreztetni és megértetni velük a teremtett világ iránti felelősségünket. Felelősségünk abból a hitelvi meggyőződésből fakad, hogy a teremtett világ Isten szándékának kifejeződése, így magán hordozza az ő szeretetét, s ezért a teremtett világhoz való viszonyulásunkat a tiszteletnek, a megbecsülésnek és a szeretetnek kell jellemeznie. „Az Úré a Föld és annak minden teljessége!” (1Kor 10,26) Ezzel a témával könyveim fejezeteiben, tanulmányaimban és egyéb írásaimban is foglalkoztam.¹

A címben megfogalmazott téma kifejtését a globális éghajlatváltozás miatti aggodásom motiválta. A közelmúltban kibontakozott és napjainkban aktívan tevékenykedő éghajlatvédelmi csoportok és mozgalmak új formákat, módszereket és kereteket nyújtanak az ökológiai, közelebbről a globális éghajlati válság leküzdése érdekében, és úgy határozzák meg magukat, mint

---

* Tanulmányomat tisztelettel ajánlom dr. Kállai Dezső tanártársamnak, intézetünk egykori rektorának 65. születésnapja alkalmából.

¹ Rezi Elek: A teremtett világ védelme. In: uő: *Unitárius erkölcsstan*. Erdélyi Unitárius Egyház, Kolozsvár 2008, 179–186. Rezi Elek: Társadalmi és világfelelősség. A teremtett világ védelme. In: uő: *Felelősségünk a ránk bízott életért*. Erdélyi Unitárius Egyház, Kolozsvár 2005, 113–123. Rezi Elek: Környezetvédelem. In: uő: *Válaszd az életet!* Erdélyi Unitárius Egyház, Kolozsvár 1999, 55–62. Rezi Elek: Az „Úré a Föld!” Kié a felelősség? In: uő: *Hit és cselekedet. Unitárius keresztény társadalometikai tanulmányok*. Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár 2003, 149–166. Rezi Elek: Felelős döntések éghajlatunk védelméért. A párizsi globális klímaegyezmény és tanulságai. In: *Studia Doctorum Theologiae Protestantis* 7. (2016), 119–132. Rezi Elek: Ökológiai válság – unitárius válasz. A környezettudatos unitárius hit- és életfelfogás formálásának lehetőségei és feladatai. In: *Keresztény Magvető* 115. (2009/3) 355–380. Rezi Elek: Nemzetközi Környezetvédelmi Konferencia Budapesten. In: *Unitárius Közlöny* 12. (2002/1), 12–13.

akik a sarkalatos nemzedékként („pivotal generation”) vagy utolsó nemzedékként (Letze Generation) a társadalom túlélési akaratát képviselik. Világos céljaik és ambivalens „akcióik” vetületei az egyén és a társadalom életének mindennapjaiba gyökereznek – sajnos sokszor erkölcsi vagy társadalometikai következmények nélkül.² A csoportok főleg a fiatal nemzedékhez tartoznak, de a többi korosztályból és minden társadalmi rétegből is vannak elkötelezett tagjai.

A globális éghajlati válság korunk egyik legnagyobb kihívása. Világunk viszonylatában mérföldkövet jelentett a párizsi éghajlatvédelmi konferencián részt vevő országok képviselői által elfogadott, 2015. december 12-i globális klímaegyezmény. Az elfogadott klímaegyezményt korunk egyik legnagyobb és legfontosabb éghajlatvédelmi összefogásának tekintik. A dokumentum megerősítette azt a központi célkitűzést, hogy a részt vevő 195 ország az iparosodás előtti mértékhez képest 2 °C alatt fogja tartani a Föld légkörének a felmelegedését, és folytatja az erőfeszítéseket annak érdekében, hogy a felmelegedés csak 1,5 °C legyen. A szakemberek véleménye szerint csak akkor van esélyünk, ha sikerül 1,5 °C fokon belül tartani a felmelegedést, s ha legkésőbb 2025-ig elkezdjük a nagymértékű kibocsátáscsökkentést és a szén-dioxid-kivonást.³ A dokumentum kötelező feladatokat állapított meg a konferencián részt vevő országok számára. Kiemelték a civil szervezetek és a párton kívüli érintettek (The Role of Non-Party Stakeholders) szerepét is. Az „érintettek” kifejezés még nem a klímaaktivisták csoportjaira utalt.

A párizsi klímakonferencia a következő felismerést motiválta:

„Ha nem változtatunk a mostani életmódunkon és technológiáinkon, akkor a globális felmelegedés több milliárd ember életét veszélyeztetheti: szárazság, élelmiszer- és vízellátási gondok, súlyos természeti katasztrófák, intenzív népességmozgások (»klímamenekültek«) következnek, hogy csak néhány súlyos következményt említsünk.”⁴

A 2021. október 31. és november 12. között megtartott glasgow-i éghajlatvédelmi konferencia munkálatai alatt az éghajlatvédelmi aktivisták már gyű-

² Francisco Garcia-Gibson: The Ethics of Climate Activism. In: *WIREs Climate Change* 14 (2023/4) <https://wires.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/wcc.831> (2024. jan. 19.).

³ Rezi Elek: *Felelős döntések éghajlatunk védelméért*, 126.

⁴ Az utolsó percekhez érkeztünk az éghajlati krízis előtt. In: *mfor.hu. Menedzsment Fórum*, (2022. ápr. 5.) <https://mfor.hu/cikkek/tudomany/az-utolso-percekhez-erkeztunk.html> (2023. júl. 18.).

lekeztek és tüntettek is. Köztük volt a svéd Greta Thunberg és az ugandai Vanessa Makate közismert klímavédelmi aktivista is, akik képmutatással vádolták a klímakonferenciára érkező több mint százhusz ország vezetőit, mivel a konferencia alatt Glasgow környékét több mint négyszáz magánrepülőgép lepte el. A vezetőket szállító repülőgépek mellett teherszállító repülőgépek is érkeztek, amelyek helikoptereket és járműveket szállítottak, s ennek következtében a becslések szerint több mint 13 000 tonna szén-dioxid juthatott a légkörbe. A demonstráló klímaaktivisták határozottan tiltakoztak a nagy mennyiségű szennyezés és pazarlás ellen.

A demonstrálók az éghajlatváltozás elleni határozottabb fellépésre szólították fel a politikusokat. A konferencia után Greta Thunberg azt válaszolta a brit közszolgálati műsorszolgáltató (British Broadcasting Corporation) kérdésére, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) Glasgow-ban tartott klímavédelmi konferenciája kudarcot vallott.

„Nem titok, hogy a konferencia kudarcot vallott. Az is egyértelmű, hogy a válságot nem tudjuk megoldani ugyanazokkal az eszközökkel, mint amelyek ide juttattak minket.”⁵

Véleménye szerint azonnali lépésekre van szükség a klímaválság megoldása érdekében, és pedig olyan drasztikus intézkedésekre, amilyeneket „a világ még nem látott”. Emellett azt is elmondta, hogy ehhez képest a kététes klímacsúcson csak a szokásos dolgokat lehetett hallani és látni a résztvevők részéről. Nem véletlen, hogy az ilyen megnyilatkozások feltűzeltek és határozott cselekvésre készítették a tüntetőket. A későbbi cselekvéseik célját és módszereit a különböző klímaaktivista csoportok határozták meg. Az alábbiakban röviden, időrendi sorrendben és a teljesség igénye nélkül foglalom össze az éghajlati válság ellen küzdő fontosabb klímaaktivista csoportokat. Megemlítem, hogy a Dubaiban 2023. november 30. és december 12. között tartott klímavédelmi konferencia csak részben érte el a kitűzött célokat.⁶

---

⁵ Greta Thunberg tells protest that COP26 has been a ‘failure’. BBC News. In: *BBC News*, 5 November 2021. <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-glasgow-west-59165781> (2023. júl. 18.).

⁶ COP28, What Was Achieved and What Happens Next? In: *United Nations, Climate Change*. <https://unfccc.int/cop28/5-key-takeaways> (2024. jan. 15.).

Fontosabb éghajlatvédelmi csoportok

Előzményként megemlítem azokat a környezetvédő csoportokat, amelyeknek céltudatos tevékenysége közvetlenül hatott az éghajlatvédelmi csoportok megjelenésére és akcióikra.

1. A környezetvédő csoportok között a legnagyobb és a legelterjedtebb a *Greenpeace* (Zöld béke) természet- és környezetvédelmi szervezet, amelyet azzal a céllal alapítottak 1971-ben a kanadai Vancouverben, hogy hirdesse a környezettudatos szemléletet, és tiltakozzék az életmódot, illetve a környezetet romboló, illetve pusztító tevékenységek ellen.

A *Earth First!* (Első a Föld!) radikális környezetvédő csoport 1980-ban kezdte el tevékenységét az Amerikai Egyesült Államok délnyugati részén. Alapítója Dave Foreman (1946–2022) természetvédő aktivista, aki a környezet megóvásával foglalkozó Wilders Society tagjaként ismerte fel, hogy a környezet világválságba került, és feltétlenül cselekedni kell megőrzése érdekében.⁷

A *Earth Liberation Front* (ELF, the Elves; Földfelszabadítási Front) környezetvédő csoport az Egyesült Királyságban alakult meg 1992-ben, és 1994-re már a világ más országaiban is elterjedt. Célkitűzéseik elérése érdekében a polgári engedetlenség különböző eszközeivel küzdenek a természet felelőtlen kizsákmányolása és rombolása ellen, de a szabotázszt és gerillaakciókat is igénybe veszik. A mozgalommal párhuzamosan egy másik csoport, az *Animal Liberation Front* (ALF; Állatfelszabadítási Front) küzdött sokszor szélsőséges megnyilvánulásokkal az állatok védelméért és az állatkísérletek bezüntetéséért.⁸

Figyelemre méltó még a keresztyén alapokon megalakult Eco Church an a Rocha Project, UK (*Kőszikla Ökogyülekezet*), amelyet 1983-ban alapítottak az Egyesült Királyságban, és azóta a világ számos keresztyén gyülekezte karolta fel. A mozgalom célja megőrizni és védeni a teremtett világot; hirdetni és megélni a gondviselő Isten szeretetét a világban.⁹ A Magyar-

⁷ Taylor, Bron: Introducing Earth First! In: *Environment and Society Portal*. <https://www.environmentandsociety.org/exhibitions/radical-environmentalisms-print-history/introducing-earth-first> (2023. aug. 7.).

⁸ Nilson, Chad – Bruke, Tod: Environmental Extremists end the Eco-Terrorism Movement. In: *ACJS Today* 24 (2002/5), 1.3–6. <https://cdn.ymaws.com/www.acjs.org/resource/resmgr/ACJS-Today/ACJSTodayJanFeb2002.pdf> (2023. aug. 7.).

⁹ Ld. *Eco Church an a Rocha Project*. <https://ecochurch.arocha.org.uk/>; ld. még <https://arocha.org.uk/>; <https://arocha.org.uk/what-we-do/eco-church/> (2023. aug. 23.).

országi Református Egyházban több ökögyülekezet is van, sajnos az erdélyi gyülekezetek (még) nem voltak fogékonyak erre a mozgalomra.

2. Az éghajlatvédelmi csoportokat a közelmúltban alapították, és napjainkban aktív tevékenységet folytatnak. Ezek közül a legfontosabbakat említjük meg.

Az *Extinction Rebellion* (XR; Lázadás a Kihalás Ellen) globális éghajlatvédő csoportot az Egyesült Királyságban alapították 2018-ban, azóta a világ számos országában elterjedt. Magyarországon már 2019-től jelen vannak. Ez a mozgalom azzal a céllal jött létre, hogy párbeszédet kezdeményezzen a civilek és a kormányok között a klímaváltozás súlyos következményeiről és a globális felmelegedés veszélyeiről. Cselekvési programokat tűz ki és valószínűsít meg a polgári engedetlenség különböző formáival és módszereivel.¹⁰ A mozgalom sarkalatos, döntő fontosságú nemzedéknek tekinti magát, morális felelősségének tekinti az éghajlatváltozás elleni küzdelmet,¹¹ és az Egyesült Királyságban három fontos követelményt tűzött maga elé:

1. a kormánynak klímavészhelyzetet kell kihirdetnie;
2. az Egyesült Királyság jogilag kötelezze el magát, hogy 2025-ig nettó zéróra csökkentse a szén-dioxid-kibocsátást;¹²
3. a változások felügyeletére polgári gyűlést kell létrehoznia.

A mozgalom radikális változásokat kíván elérni világszerte a globális felmelegedés, az ökológiai katasztrófa és az emberi faj kihalásának elkerülése érdekében. Úgy vélik, hogy alapvetően azzal a rendszerrel van gond, amelyben élünk, és ezt kellene mindenekelőtt megváltoztatni. Ennek érdekében az erőszak eszközeit is igénybe veszik a rendfenntartó erőkkel szemben, sőt meglepően cselekvésekre is képesek. Olykor más éghajlatvédelmi csoportokkal összefogva szerveznek közös akciókat.

A *Letze Generation* (Utolsó Nemzedék) klímavédelmi csoport fő célkitűzése a globális felmelegedés okozta éghajlatváltozás elleni küzdelem. A csoportot 2021-ben alapították Németországban és Ausztriában. Napjainkban már jelen vannak az egész világon. Úgy vélik, hogy sürgős cselekvésre van

---

¹⁰ Ld. What is Extinction Rebellion and what does it want? (14 April 2022.) In: *BBC News* <https://www.bbc.com/news/uk-48607989> (2023. aug. 23.).

¹¹ Shue, Henry: *The Pivotal Generation. Why We Have Moral Responsibility to Slow Climate Change Right Now*. Princeton University Press, Princeton, N. J. 2021.

¹² Nettó zéró kibocsátásról akkor beszélünk, ha egy ország, város, cég stb. annyi üvegházhatású gázt bocsát ki, amennyit el is nyel.

szükség az éghajlati válság leküzdésére, többek között a fosszilis tüzelőanyagok használatának leállítására.¹³

Az Utolsó Nemzedék azt szeretné, ha a kormány létrehozna egy 150 tagból álló és a társadalom minden rétegét képviselő népi tanácsot, amely reális ötleteket dolgozna ki a vészhelyzet kezelésére, s ezeket a parlament elé terjesztené.¹⁴ Németországban politikai párt alapítását is fontolgatják.

A csoport tagjai tiltakozásként az úttesthez ragasztják magukat, hogy megbénítsák a forgalmat, s így akarják felhívni a világ figyelmét „a közelgő éghajlati katasztrófára”. 2023. július 13-án pedig a hamburgi és düsseldorfi repülőtér kifutópályáira ragasztották a kezeiket. Akciójuk nagy késéseket és káoszt okozott a repülőtereken. A csoport érvelése szerint azért választották a repülőtereket tiltakozásuk helyszínéül, mivel egyre többen veszik igénybe a légi közlekedést, amely a szén-dioxid tetemes kibocsátását növeli globális szinten.¹⁵

Figyelemfelkeltő akcióik rendjén olajjal vagy festékekkel öntik le a galériákban kiállított műalkotásokat, illetve fűjják le a politikai pártok székházait. 2022 decemberében azzal az indoklással vágták le a berlini Brandenburgi kapu előtt álló karácsonyfa csúcsát, hogy míg máshol aszályok és áradások pusztítanak, addig „egész Németország a karácsonyi ajándékok beszerzésével foglalkozik”.¹⁶

A *Just Stop Oil* környezet- és éghajlatvédő csoport 2022 februárjában alakult meg az Egyesült Királyságban, és azonnal tiltakozó tüntetésekre kezdett a nagy olajtársaságok székházai előtt. Célja a fosszilis energiahordozók, különösen az olaj kitermelésének és használatának a megakadályozása. Figyelemfelkeltő módszereik: tiltakozó tüntetések, bonyodalmakat okozó útlezárások, festmények leöntése. Fontos feladatuknak tekintik az állami olaj- és gázprojektek szabotálását.¹⁷ A csoport aktivistái gyakran vesznek részt

¹³ Ld. *The Last Generation*, <https://www.last-generation.org/> (2023. aug. 17.).

¹⁴ Szaporodó klímátüntetések. Jövők. Greendex Szemle. (2023. ápr. 30.) In: *Greendex*. <https://greendex.hu/szaporodo-klimatuntetesek/> (2023. aug. 17.).

¹⁵ Letzte Generation. Klimaaktivisten blockieren Flughäfen in Düsseldorf und Hamburg. In: *Zeit Online*, <https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2023-07/letzte-generation-klimaaktivisten-flughafen-hamburg-duesseldorf> (2023. aug. 20.).

¹⁶ Brandenburger Tor in Berlin. Klimaaktivisten kappen Weihnachtsbaum-Spitze. (21. 12. 2022.) In: *zdfheute*. <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/klimaaktivisten-weihnachtsbaum-brandenburger-tor-100.html> (2023. aug. 17.).

¹⁷ Just Stop Oil: What is it and what does it want? (8 November 2023) In: *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/uk-63543307> (2023. aug. 20.).

más környezet- és éghajlatvédő csoportok tiltakozó akcióiban. A közös tiltakozás és akciók mindig sikeresebbek.¹⁸

Megjegyzem, hogy a világi eredetű csoportokat alkalmanként a vallásos emberek vagy éppen keresztyén gyülekezetek is támogatják.

Az éghajlatvédelmi csoportok lényegesebb céljai

Felhívni a társadalmak figyelmét az éghajlatváltozás veszélyeire.

Protestálásokkal gyakorolni nyomást az országok kormányaira, döntéshozóira, hogy újragondolják a klímavédelem céljait és cselekvéseit.

A fosszilis energiahordozók használatának mérséklése és fokozatos elhagyása. (Ezek a szén, a kőolaj, a földgáz, az olajpala, a bitumen, a kátrányhomok és a nehéz olajok, amelyek emberi léptékben mérve nem tudnak újratermelődni, és a leginkább használt, nem megújuló energiahordozók.)

A megújuló energia általános használata, amely a globális éghajlati válság veszélyeinek a leküzdésében segítenek. Sürgős teendőkre van szükség a váltás azonnali bevezetésére és általánossá tételére, vagyis a nap-, a víz-, a szél-, a nukleáris és a geotermikus energia használatára.

Felkarolni a párizsi klímaegyezmény határozatát, amely előírja, hogy a világ országai törekedjenek nullára csökkenteni a nagymértékű üvegházhatású gázok és a szén-dioxid kibocsátását.

Az újabb állami olaj- és gázprojektek megsemmisítése.

Tudatosítani a biodiverzitás csökkenésének veszélyeit.

Az állatokon történő kísérletezések betiltása.

A pazarlás megszüntetése.

A Föld jövője iránti felelősség tudatosítása.

A célok elérése érdekében büntetéseket, sőt még a bebörtönzést is felvállalni.

Népgyűlés létrehozásának szorgalmazása a „klíma- és ökológiai igazságosság” ügyében.

---

¹⁸ Lynskey, Dorian: Just Stop Oil: Behind the Scenes with the Activists. In: *The Observer*. (10 Apr 2022) <https://www.theguardian.com/environment/2022/apr/10/just-stop-oil-behind-the-scenes-with-the-activists> (2023. aug. 23.).

A társadalmi közvélemény a csoportok céljairól, akcióiról

A társadalmi közvélemény sok esetben idegesítőnek, felháborítóknak, megdöbbentőnek, érthetetlennek tartja az éghajlatvédelmi csoportok, vagyis a klímaaktivisták figyelemfelkeltő akcióit. Úgy gondolják, hogy a kifogásolható módszereikkel és eljárásiakkal, az utak és repülőterek lezárásával, a festmények és más értékek rongálásával nem oldják meg a globális felmelegedés kérdését, hanem inkább elidegeníthetik a közvéleményt a fontos társadalmi és környezetvédelmi céloktól. Nem is beszélve arról, hogy még a sürgősségi bevetésben levő mentőautók továbbhaladását is megakadályozták.

A klímacsoportok tagjai igyekeznek megmagyarázni cselekedeteik indítékait. Például: amikor a bécsi Leopold Múzeumban olajjal öntötték le Gustav Klimt *Élet és halál* című festményét, majd egyikük a képet védő üvegtáblához ragasztotta magát, ezzel magyarázták cselekedetüket:

„A fosszilis energiahordozók ellen tiltakoztunk, mert a földgáz- és kőolajfúrások az emberiség halálos ítéletével egyenlők. Már ötven éve tisztában vagyunk a problémával, amit ha nem kezelünk, a Föld tönkre fog menni.”¹⁹

Válaszul a műalkotásokat rongáló akcióikra több mint kilencven jelentős múzeum vezetője írta alá azt a Múzeumok Nemzetközi Tanácsa (International Council of Museums – ICOM) által közzétett nyilatkozatot, amelyben elítélték a klímavédelmi aktivisták műtárgyak elleni akcióit. „A festmények összekenyése érdekes beszédtema lehet, de aligha tud bárkit is fellelkesíteni a Föld megmentésére.”²⁰

A klímaaktivisták elszántak céljaik elérése érdekében, és a veszélyeket is vállalják. Például Németországban egy kamionszofőr behajtott az utat le-

---

¹⁹ Olajat öntöttek a világhírű festményre. In: *Hirado.hu* (2022. nov. 15.) <https://hirado.hu/kulfold/cikk/2022/11/15/ezuttal-olajat-ontottek-egy-vilaghiru-festmenyre-a-klimaaktivistak> (2023. aug. 27.).

²⁰ Statement: Museums and Climate Activism. In: *ICOM – International Council of Museums*, (11 November 2022) <https://icom.museum/en/news/icom-statement-climate-activism/> (2023. aug. 27.). Goldstein, Caroline: ‘We Have Been Deeply Shaken’: Museum Leaders Release Statement Addressing Climate Actions that Target Works of Art. In: *Artnet*. <https://news.artnet.com/art-world/icom-statement-museum-climate-action-vandalism-2207520> (2023. aug. 27.).

záró klímaaktivistákba. Szerencsére nem sérült meg senki, de a kamionsofőrt felelősségre vonták.²¹ Sőt, akcióik következményeként még a börtönbüntetésektől sem riadnak vissza.²²

Az aktivisták figyelme átfogja az éghajlatvédelem számos területét. Franciaországban úgy tiltakoztak az ellen, hogy az országban uralkodó súlyos aszály alatt a golfpályák mentesülnek a víztilalom alól, hogy cementet öntöttek a Toulouse melletti golfpályák lyukaiba.

Olaf Scholz német kancellár élesen bírálta az Utolsó Nemzedék németországi akcióit. A Berlin melletti Kleinmachnow település általános iskolájában tett látogatása alkalmával azt válaszolta a tanulóknak, amikor azok a klímaaktivistákkal kapcsolatban tettek fel kérdéseket neki: „teljesen rendben van”, ha valaki tüntetést szervez, demonstrál és kiáll meggyőződése mellett. Majd így folytatta:

„Aki viszont a közfigyelem felkeltése érdekében múzeumban kiállított festményhez ragasztja magát, vagy az útestre, hogy megbénítsa a környék forgalmát, az valami »teljesen hibbant« dolgot művel, és nem éri el a célját. Az ilyen akciók nem ösztönöznek senkit az éghajlatvédelemre vonatkozó nézeteinek módosítására, és mindenkinek bosszúságot okoznak.”²³

A társadalmi közvélemény a klímaaktivisták finanszírozása után is érdeklődött, de pontos választ egyelőre nem kapott.²⁴

---

²¹ Szabó Kata: Videón, ahogy nekiment a klímaaktivistáknak egy türelmét vesztett kamionos. In: *LINER.HU*. <https://liner.hu/videon-ahogy-nekiment-a-klimaaktivistaknak-egy-turelmet-vesztett-kamionos/> (2023. szept. 8.).

²² Escalante-De Mattei, Shanti: Belgian Climate Protestors Sentenced to Prison Targeting “Girl with a Pearl Earring”. In: *Artnews*. (3 November 2022.) <https://www.artnews.com/artnews/news/climate-activists-sentenced-prison-belgium-girl-with-a-pearl-earring-1234645340/> (2023. szept. 8.).

²³ Német kancellár: „teljesen hibbant” dolgot művel, aki az útestre ragasztja magát a klímavédelem jegyében. In: *Öko Drive*. (2023. május 23.) <https://okodrive.hu/nemet-kancellar-teljesen-hibbant-dolgot-muvel-aki-az-uttestre-ragasztja-magat-a-klimavedelem-jegyeben/> (2023. szept. 8.).

²⁴ Gurzó K. Enikő: Ki finanszírozza a radikális klímaaktivistákat? In: *Magyar Nemzet*. (2022. dec. 5.) <https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/2022/12/ki-finanszirozza-a-radikalis-klima-aktivistakat> (2023. aug. 7.).

A csoportok céljainak és akcióinak erkölcsi értékelése

A klímavédelmi csoportok morális értékelése során a cél és az eszköz viszonyának elméleti téziséből indulok ki. „A cél szentesíti az eszközt” („Exitus acta probat”) állítást Niccolò Machiavelli (1469–1527) itáliai író, politikus és filozófus fogalmazta meg. Ez azt sugallja, hogy a célt, ha lehet, erkölcsös úton kell elérni, de ha nincs mód erre, akkor bármilyen, vagy akár rossz eszközt is fel lehet használni. Erkölcsi szempontból ez a szemléletmód többszörösen is kifogásolható, mert nem mond semmit a cselekedet minőségéről, nem is beszélve annak erkölcsi vetületeiről. Egy cselekedet, vagy témánkra vonatkoztatva egy „akció” csak akkor lehet értékes, ha a cél, az eszköz és az indíték nemes vagy erkölcsileg kifogástalanul tiszta. Tehát a cél helyessége még nem elegendő, mert az nem teszi értékessé a rossz eszköz által véghezvitt cselekedetet. Konkrétan: ha csak a célra tekintenénk, akkor annak megvalósításhoz bármilyen eszköz, módszer megengedhető lenne, például a hazugság, a zsarolás, a rongálás, a kihasználás és egyebek.

Méltányoljuk, helyesnek, erkölcsileg értékesnek tartjuk a klímaaktivisták céljait és a globális felmelegedés, az ökológiai válság leküzdése, valamint a biodiverzitás megőrzése érdekében szervezett figyelemfelkeltő akcióikat. Az akcióik miatt sokszor megbélyegzett Utolsó Nemzedék honlapján pozitív és nagyon lényeges célokat olvashatunk:

„Azért gyűlünk össze, hogy eltökélt, erőszakmentes ellenállást tanúsítsunk jelen korunk fosszilis örülete ellen. Mi vagyunk a társadalom túlélési akarata!

Már csak néhány év áll rendelkezésünkre, hogy letérjünk a fosszilis megsemmisülés ösvényéről. Te mit fogsz tenni e néhány év folyamán? Mi a te felelősséged?”²⁵

Az éghajlatvédelem érdekében *Legyél te is klímavédő* címmel szerkesztettek oktatási programot a 6–8 éveseknek 30-60 perces időkeretben. A program célkitűzései a következők:

„– A tanulók megértik, hogy a klímaváltozásról és ökológiai válságról szóló oktatás hogyan segíti őket az akciótervek kidolgozásában és annak megvalósításában.

---

²⁵ Ld. Wir sind die letzte Generation. In: *Letzte Generation*. <https://letztegeneration.org/> (2023. szept. 14.).

- A diákok megfogalmazhatják, szerintük miért lenne fontos, hogy minden gyermek tanuljon a klímaváltozásról és ökológiai válságról.
- A tanulók kifejezhetik a klímaváltozásról és ökológiai válságról alkotott véleményüket, valamint megfogalmazhatják saját érveiket.”²⁶

Greta Thunberg svéd klímaaktivista a 2019-ben, a Lelkiismeret Nagykövete díj átvétele alkalmából a megfelelő cselekvésre, a helyes célra (dolgokra) és a lelkiismeretre helyezte a hangsúlyt:

„Ha a lelkiismeretnek megfelelően cselekszel, az azt jelenti, hogy a szerinted helyes dolgokért állsz ki. Mindenki, aki tagja a mozgalomnak, ezt teszi, mert kötelességünk megpróbálni jobbá tenni a világot. A szörnyű igazságtalanság, ami ellen mindenkinek harcolnia kell, hogy a globális dél lakóit sokkal súlyosabban fogja érinteni a klímakatasztrófa, miközben ők a legkevésbé felelősök érte.”²⁷

A klímaaktivisták fentebb már említett cselekedeteit (eszközeit), amelyeket eszközként használnak céljaik elérése érdekében, morálisan nem lehet igazolni. Kítűzött helyes céljaikat úgy kellene megvalósítaniuk, hogy azok ne ütközzenek a társadalmi együttélés szabályaival, az erkölcs követelményeivel, valamint az egyének jogaival. Határozottan elítéljük a keresztyén értékek és hagyományok elleni akcióikat is, például a berlini karácsonyfa megcsúfolását vagy az egyházi bűjt jelentőségének az elvetését azzal a jelszóval, hogy „Korábban Istenért bűjtöltünk, most Grétaért”, és az egyházi bűjt helyett „klímabűjtöt” hangoztatnak.²⁸ A keresztyén értékrend az egyén és közösség iránti tiszteletből fakadó társadalmi felelősséget hangsúlyozza, amely teljesen hiányzik a klímaaktivisták erkölcsi normatárából.

Konklúziók

A klímaaktivisták szándékait pozitívan értékeljük, mivel felhívják a társadalom figyelmét a globális éghajlati válság leküzdésének a szükségességére. Azokat a módszereiket, „eszközeiket” viszont, amelyek által a művé-

²⁶ Legyél te is klímavédő! In: *Dokplayer*. <https://docplayer.hu/230022644-Legyel-te-is-klimavedo.html>, 2. old. (2023. szept. 14.).

²⁷ Greta Thunberg mozgalma kapta az Amnesty legfontosabb díját. In: *nlc*. (2019. június 7.) <https://nlc.hu/ezvan/20190607/greta-thunberg-amnesty-international-dij/> (2023. szept. 14.).

²⁸ Klímaaktivista prédikált a berlini dómban a nagybűjt alkalmával. In: *Mandiner* (2021. március 2.) <https://mandiner.hu/kulfold/2021/03/klimaaktivista-predikalt-a-berlini-domban-nagybujt-alkalmabol> (2023. szept. 21.).

szeti értékeket rombolják vagy a társadalom életének szabályszerű menetét akadályozzák, nem lehet elfogadni.

A klímaaktivisták által felvetett témákon el kell gondolkodni, s talán cselekedni is lehet, de ez még nem legitimizálja azt a formát, módszert, eszközt, amellyel ki akarják fejezni igazukat.

Meggyőződésem, hogy a klímakatasztrófa, az utolsó esély, a végső megsemmisülés terjesztésével szorongást, rettegést és depressziót okoznak a társadalomban. Sajnos a média felkarolja és harsányan terjeszti ezt a kifogásolható megnyilvánulást.

A szakemberek határozottan elutasítják az ilyen módon kialakított torz helyzetet: „A szélsőséges éghajlatvédők és néha a média is torzított képet festenek bolygónk ökológiai problémáiról.”²⁹ Ezzel szemben milyen bátorító, biztató a zsolttáríró: „Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm” (Zsolt 23,1), és „Bizony jószágod és szereteted kísér életem minden napján” (Zsolt 23,6).

A keresztyén erkölcs követelményei szellemében az a meggyőződésem, hogy a környezettudatos életszemlélettel az éghajlatvédelmi célokat is tudjuk szolgálni. A fokozatosan bővülő környezetetikából ma már egy olyan a globális vagy egyetemes etika követelményei bontakoznak ki, amely a „bővülő kérdéscsoportokra” keresi a válaszokat.³⁰ A globális klímaválság és a globális klímavédelem ezekbe a kérdéscsoportokba tartoznak.

Az Isten szeretetében és az élet értékében gyökerező evangéliumi üzenetnek motiváló, mozgósító, tette serkentő ereje van az éghajlatunk védelme érdekében.

„Ebben a felismerésben gyökerezik az evangéliumi üzenetet hordozó keresztyén egyházaknak, gyülekezeteknek és a teológiai tudományosság művelőinek morális felelőssége.”³¹

---

²⁹ Shellenberger, Michael: *Apokalipszis soha – A klímakatasztrófa elmarad?* Ford. Nagy Réka. Ginkó Kiadó, Budapest 2021, 57. Ld. még Bogárdi Iván: A környezetszennyezés bőségszaruja. Michael Shellenberger: Apokalipszis soha. In: *Olvass bele. Kultúrkiakat*. <https://olvassbele.com/2021/12/04/shellenberger-apokalipszis-soha/>. Eredeti kiadása: Shellenberger, Michael: *Apocalypse Never: Why Environmental Alarmism Hurts Us All*. Harper Collins Publishers, New York 2020. Ld. *D-PDF.com*. <https://d-pdf.com/book/4806/read> (2023. szept. 29.).

³⁰ Béres Tamás: Környezetetika. In: Fazakas Sándor (szerk.): *A protestáns etika kézikönyve*. Kálvin Kiadó – Luther Kiadó, Debrecen 2017, (223–258) 252.

³¹ Rezi Elek: *Felelős döntések éghajlatunk védelméért*, 132.

Andreas Malm svéd író a *Hamarosan túl késő lesz – avagy a klímaváltozás árnyékában* című művének végkicsengése tulajdonképpen „jogos és megalapozott felszólítás az azonnali cselekvésre, amennyiben élő Földünket tovább szeretnénk örökíteni unokáink számára”.³²

* * *

Moral Evaluation of the Goals and Action of Today's Climate Protection Groups

This study traces the evolution of contemporary climate protection movements, delineating their objectives and methodologies. Through a moral lens, I scrutinise the alignment between their ends and the means employed. The concluding remarks acknowledge the commendable aspirations of these collectives towards global climate preservation. However, it is highlighted that the tactics they resort too often veer towards counterproductive outcomes.

Keywords: climate groups, Extinction Rebellion, Letze Generation, Just Stop Oil, forms of violence, moral, immoral.

---

³² Malm, Andreas: *Hamarosan túl késő lesz – avagy a klímaváltozás árnyékában*. Ford. Szegedi Zsófia. Környezet és társadalom. XXI. századi foratókönyvek. L'Harmattan, Budapest 2012 (fülszöveg).